

**ELEKTRİK PIYASASI KANUNU İLE ZEYTİNCİLİĞİN ISLAHI VE  
YABANİLERİNİN AŞILATTIRILMASI HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK  
YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI-(HAZİRAN 2014)**

**Çantacılar Af (Madde 1):** Yükümlülüklerini yerine getirmeyen lisans sahiplerine af getiriliyor. 30 Mart 2013 tarihine kadar yükümlülüklerini yerine getiremeyen şirketlerin, inşaat öncesi sürelerine ek olarak ya da inşaat süresi kalmamışsa hiç yoktan 1 yıl süre tanınıyor. Böylece devlet, yükümlülüğünü yerine getirmeyen şirketin lisansını iptal etme gibi kamu adına kullanması gereken yetkilerinden vazgeçiyor. Bu uygulama, devletin şirketleri denetleme ve denetim sonunda gerekli yaptırımları uygulama görevinden vazgeçmesi anlamını taşıdığı gibi, diğer yandan da yatırımların gecikmesine göz yumulması ve bu nedenle oluşacak arz sıkıntısı, buna da bağlı olarak elektrik fiyatlarının pahalılaşmasının baştan kabul edilmesi anlamına geliyor. Ayrıca mücbir sebeple şirketler uzatılmış süreyi de geçirirlerse yine ek süre tanınacağı da hükme bağlanıyor. Düzenleme daha da ileri giderek bundan önce çantacı olarak adlandırılan lisans tüccarlarını engellemek, gerçek yatırımcıların sektöre girmesini sağlamak gibi söylemleri de boşa çıkaracak şekilde ucu belirsiz af haline getiriliyor:

“Gerektirmesi halinde, bu tüzel kişilerin lisansına derç edilmiş olan inşaat süresi ve tesis tamamlama tarihi, inşaatın tamamlanabilmesi için yeni duruma göre tadil edilebilir. Süresi içerisinde yükümlülüklerini ikmal edemeyen tüzel kişilerin lisansları, yükümlülüklerini yerine getirememesindeki gerekçelere göre sona erdirilir veya iptal edilir.”

TBMM'den 30 Mart 2013 tarihinde çıkarılan yasayla inşaat öncesi yükümlülüklerini yerine getiremeyenlere zaten 6 aylık bir af getirilmişti. Bu düzenlemeyle bu affın da yeterli olmadığı, yine af getirildiği ve yeni aflar konusunda da ucu belirsiz yasa gerektirmeyen af olanakları tanınmaktadır. Mevcut düzenlemedeki hüküm şöyleydi:

“Üretim lisansına dercedilen inşaat öncesi süre içerisinde, üretim tesisinin inşaatına başlanması için yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerini ikmal edememiş tüzel kişilere, varsa kalan inşaat öncesi sürelerine ek olarak; yoksa sadece altı ay süre verilir. Mücbir sebepler dışında bu süre içerisinde de yükümlülüklerini ikmal edemeyen tüzel kişilerin lisansları iptal edilir.”

**Kayıp ve Kaçak Rantı (Madde 2-Fıkra 1):** 16 Aralık 2010 tarihinde alınan kurul kararıyla ikinci geçiş dönemine ilişkin (2011-2015) 5 yıllık kayıp ve kaçak oranı revize edilerek, şirketlerin talepleri doğrultusunda birinci geçiş döneminde (2006-2010) öngörülen kayıp ve kaçak hedefleri yukarı çekilmiştir.

	2011	2012	2013	2014	2015
DİCLE	60,96%	50,63%	42,06%	34,93%	29,01%
VANGÖLÜ	46,15%	38,33%	31,84%	26,45%	21,97%
ARAS	22,92%	19,04%	17,62%	16,30%	15,08%
ÇORUH	10,90%	10,39%	10,15%	10,15%	10,15%
FIRAT	12,59%	11,65%	11,11%	10,59%	10,09%
ÇAMLİBEL	7,72%	7,36%	7,02%	6,92%	6,92%
TOROSLAR	9,38%	8,94%	8,52%	8,12%	7,74%
MERAM	8,59%	8,28%	8,28%	8,28%	8,28%
BAŞKENT	8,46%	8,07%	7,88%	7,88%	7,88%
AKDENİZ	8,86%	8,45%	8,05%	8,02%	8,02%
GEDİZ	8,48%	8,08%	7,70%	7,34%	7,00%
ULUDAĞ	6,96%	6,90%	6,90%	6,90%	6,90%
TRAKYA	7,70%	7,70%	7,70%	7,70%	7,70%
AYEDAŞ	7,12%	6,79%	6,61%	6,61%	6,61%
SEDAŞ	7,66%	7,31%	6,96%	6,64%	6,33%
OSMANGAZİ	7,21%	7,21%	7,21%	7,21%	7,21%
BOĞAZIÇI	9,12%	8,69%	8,28%	7,90%	7,57%
KAYSERİ	10,01%	10,01%	10,01%	10,01%	10,01%
AYDEM	9,80%	9,34%	8,90%	8,49%	8,09%
GÖKSU	10,03%	10,03%	10,03%	10,03%	10,03%
YEŞİLIRMAK	10,35%	9,87%	9,41%	8,97%	8,78%

(EPDK: Karar No: 2932/ Karar Tarihi: 16/12/2010)

15 Kasım 2012 tarihli kurul kararıyla, özelleştirmeleri öncesinde kamu elinde kalan 5 elektrik dağıtım şirketi için kayıp ve kaçak oranları yeniden revize edilerek yükseltilmiştir. (Dicle, Vangölü, Aras, Toroslar ve Boğaziçi elektrik dağıtım şirketleri)

	2013	2014	2015
<b>DİCLE EDAŞ</b>	71,07%	59,03%	49,03%
<b>VANGÖLÜ EDAŞ</b>	52,10%	43,27%	35,94%
<b>ARAS EDAŞ</b>	25,70%	21,35%	17,73%
<b>TOROSLAR EDAŞ</b>	11,80%	11,25%	10,72%
<b>BOĞAZIÇI EDAŞ</b>	10,76%	10,26%	9,78%

(EPDK: Karar No: 4128/Karar Tarihi: 15/11/2012)

Özelleştirmelerin gerekçesi olarak sunulan kayıp ve kaçak hedefleriyle sürekli oynanarak şirketlerin talepleri yerine getirilirken, özelleştirmeden beklenen kayıp ve kaçağın azaltılması hedeflerinden vazgeçilmesi bir yana, yüksek kayıp ve kaçak hedefleri belirlenerek vatandaşlardan yüksek elektrik faturası tahsilatı yapılmasına olanak sağlanmıştır.

### 3 Şirkete Özel İmtiyazlı Düzenleme

Yeni yasa tasarısıyla bir kez daha kayıp ve kaçak oranlarının revize edilmesi öngörülmektedir. Bu kez kayıp ve kaçak yerine teknik ve teknik olmayan kayıp ifadesi kullanılarak -ki bu ifadenin Dünya Bankası raporlarında geçtiği ve çeviri olduğunu söyleyebiliriz- 2013 yılı gerçekleştirmeleri dikkate alınıp 5 yıllık (2014-2018) yeni hedef belirleneceği ifade edilmektedir. Böylece ikinci uygulama döneminin son 2 yılı dahil toplam 5 yıllık kayıp ve kaçak hedefleri yeniden revize edilmiş olacaktır. Ancak bu uygulama kayıp ve kaçak oranları ülke ortalamasının üzerinde kalan şirketler için yapılacak görünüyor. Yeniden 5 yıllık dönem öngörülmesi, geçiş döneminin yeniden uzatılacağı anlamını içerirken; kayıp ve kaçak oranları ülke ortalamasının altında kalan bölgelerde ise ulusal tarifeden vaz mı geçileceği sorusunu gündeme getirmektedir. Çünkü bu dağıtım bölgeleri için kayıp ve kaçak hedefi ikinci geçiş döneminin sonu olan 2015 yılına kadar belirlenmiş olup, 2016-2018 yılları hedeflerinin ne olacağı ve nasıl belirleneceği bilinmemektedir.

TEDAŞ'ın en son açıkladığı 2013 yılı verilerine göre ortalama kayıp ve kaçak oranının yüzde 15.38 olduğu dikkate alındığında, bu oranın üzerinde kayıp ve kaçak yüzdesine sahip 3 bölge bulunduğu tespit edilmekte olup; buna göre Dicle (yüzde 75.03), Vangölü (yüzde 65.84) ve Aras (yüzde 27.58) için yeniden kayıp ve kaçak hedeflerinin belirleneceği anlaşılmaktadır.

İmtiyaz tanınan bu dağıtım bölgelerini satın alan şirketler şunlardır:

- Bitlis, Hakkari, Muş ve Van'ı kapsayan Vangölü EDAŞ'ni Türkerler İnşaat, Turizm, Maden, Enerji, Üretim Ticaret ve Sanayi A.Ş;
- Erzurum, Ağrı, Ardahan, Bayburt, Erzincan, Iğdır ve Kars'ı kapsayan Aras EDAŞ'ni Kiler Alışveriş Hizmetleri Gıda A.Ş ve Çalık Holding;
- Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin, Batman, Siirt ve Şırnak illerini kapsayan Dicle EDAŞ'ni de Dicle Enerji, Yatırım, Sanayi ve Ticaret A.Ş'ne (İşkaya İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş, Doğu Hattı Enerji Yatırım Sanayi ve Ticaret A.Ş, Kök Makine (Doğu Hattı ve Kök Makine'deki ortaklığıyla Abdullah Tivnikli Dicle Enerji Yatırım'ın yüzde 27'sine sahip)

**Asgari Tüketim Oyunu (Madde 2-Fıkra 2):** Yine aynı maddede imtiyaz sağlanan bu bölgelerde kayıp ve kaçak kullanımının önüne geçilmesi için asgari tüketim uygulamasına EPDK tarafından izin verilebileceğine yönelik düzenleme yapılıyor. Asgari tüketim uygulamasının ne olacağı ve nasıl uygulanacağına ilişkin yasada ve gerekçesinde herhangi bir açıklama bulunmazken, madde gerekçesinde yalnızca şu ifadelere yer veriliyor:

“Teknik ve teknik olmayan kayıp oranları Türkiye ortalamasının çok üzerinde olan dağıtım bölgelerinde, bu kayıplarla etkin mücadele edilmesi ve bunların düşürülmesi, ikincil düzenlemelerin ötesinde ek önlemlerin alınmasını gerektirmektedir. Bu düzenleme ile söz konusu ek önlemlerin alınabilmesine kanuni imkan sağlanması amaçlanmıştır.”

Burada ikincil düzenlemelerin yetersiz kalmasından söz ediliyor olması nedeniyle yasayla zaten mevcut olan ödeme gücü çeken yoksul kesimlerin elektrik tüketiminin sübvansiyon edilmesinin düşünülmediği ortaya çıkmaktadır. Çünkü mevcut yasada şu yetki zaten Bakanlar Kurulu’na tanınmış bulunmaktadır:

“Belirli bölgelere veya belirli amaçlara yönelik olarak tüketicilerin desteklenmesi amacıyla sübvansiyon yapılması gerektiğinde, sübvansiyon fiyatlara müdahale edilmeksizin yapılır. Sübvansiyonun tutarı ile usul ve esasları ilgili bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenir ve ilgili kurumun bütçesinden ödenir.”

Bu hüküm varken “asgari tüketim” adı verilen uygulamanın getirilmek istenmesi; kaçak kullanım nedeniyle faturalandırılması mümkün olmayan tüketimin önüne geçmek üzere belirlenecek asgari tüketim üzerinden herkese sabit bir miktar faturalandırma yapılarak tahsilat gerçekleştirilmeye çalışılacağı anlaşılmaktadır. Böylesi bir uygulama, kaçak kullanımı olmayan, ancak ödeme gücü nedeniyle belirlenecek asgari tüketimin de altında tüketim gerçekleştiren ya da konutunu çok sınırlı kullandığı için tüketimi düşük olan yurttaşların cezalandırılması anlamına gelecektir. Yurttaşların isyanını önlemeye yönelik olarak, zaten mevcut olan yasadaki yetkiyi kullanarak, bu bölgelerdeki asgari tüketimin ödeme gücü çeken yurttaşlar için devlet bütçesinden asgari tüketim ödemesinin yapılacağını açıklanması da gündemdedir. Böylece AKP iktidarıyla siyasal yandaşlık içerisinde olan, uzun zamandır kayıp ve kaçak oranları nedeniyle tahsilat sıkıntısı yaşayan elektrik dağıtım şirketlerine devlet bütçesinden kaynak aktarımı yapılmış olacaktır. Üstelik böylesi bir uygulama kullanılmayan elektrik üzerinden bile şirketlere sabit gelir garantisi sağlamak anlamına gelecektir.

### **Sosyal Devlet Değil, Şirket Devleti Uygulaması**

Konunun sosyoekonomik boyutu dikkate alınmak zorundadır. Nitekim mevcut yasada da bu yönde düzenleme yıllardır var olmasına karşın siyasal iktidar bugüne kadar bu yetkisini kullanmayı düşünmemiştir. Elektrik temel bir insan hakkıdır. Bu nedenle yoksullar için elektriğe ulaşım hakkının sağlanması temelden hareket edilerek, asgari tüketim ihtiyacının ücretsiz olarak karşılanması sosyal devletin gereğidir. Kayıp ve kaçak adı altında göz yumularak, gizli kapaklı bir şekilde yapılan sosyal devlet uygulamasının; hak olarak ve adil

bir şekilde dağıtılarak bugüne kadar ödeme imkanı olmayan yoksul kesimlere zaten sağlanması gerekirdi. Ancak bu desteklemenin siyasal yandaşlık ilişkileri dışında gerçekten ihtiyacı olan kesimler tespit edilerek yapılması gereklidir. Kaldı ki ödeme gücü bulunmayan elektrik yoksunu yurttaşlar yalnızca ortalama elektrik kayıp ve kaçağının üzerinde kalan tasarıyla imtiyaz getirilmek istenen 3 dağıtım bölgesiyle sınırlı değildir. Yoksullara yönelik elektrik desteği tüm ülke çapında uygulanmalıdır. Yalnızca 3 bölgeyi kapsayacak böylesi imtiyazlı bir düzenleme hükümetin ulusal tarife esasından da vazgeçerek, bölgesel tarifeye geçişin zeminini hazırlamaya yönelik bir adım olarak değerlendirilebilir. Hem doğal kaynaklar hem de vergilerle oluşturulan bütçe kaynakları tüm yurttaşların yararına kullanılmak zorundadır. Bu çerçevede bölgesel tarife gibi eşitsizlikleri arttıracak uygulamalara yönelinmemelidir.

Düzenlemenin diğer önemli bir boyutu ise yeni yasal düzenleme ile asgari tüketimin sadece konutlar değil farklı tarife gruplarına göre belirlenecek olmasını öngörmesidir. Dolayısıyla bölgedeki şirketlerin elektrik tüketiminin de yatırımlara tanınan bölgesel teşvikler dışında asgari tüketim üzerinden sübvansiyonunun gündeme gelebileceği gibi bir soru işareti de doğmaktadır.

### **İhale Koşullarını Değiştiren Haksız Kazanç Kapısı**

Temel olarak bu düzenleme, özelleştirme ihalelerinin kayıp ve kaçağı azaltma gerekçesine aykırı düştüğü gibi, bu bölge özelleştirme ihalelerinin yapıldığı dönemde olmayan bir tahsilat garantisi sağlanarak ihale koşullarının da diğer katılımcılar aleyhine değiştirilmiş olması anlamına gelmektedir. Bu 3 dağıtım bölgesini satın alan şirketler bu bölgelerin yüksek kayıp ve kaçak oranları olduğunu bilerek ve buna göre zaten kayıp ve kaçak hedefleri yüksek belirlenmiş olarak satın alım işlemini yapmışlardır. Ayrıca bu nedenlerle de daha düşük özelleştirme bedelleri ödemişlerdir. Yani getirilmek istenen düzenleme ile haksız kazanç sağlanmak istenmektedir.

Bu düzenleme ile birlikte kayıp ve kaçak hedeflerinin de revize edileceğine ilişkin düzenleme de yapılacak olması haksız kazancın boyutlarının dahi TBMM tarafından değil, bir kurul kararıyla büyütülebileceğine işaret etmektedir.

**Şirketlere Kamudan Bedavaya Yatırım (Madde 2-Fıkra 3):** Tasarıda aynı madde içerisinde üçüncü bir düzenleme olarak 2006-2010 yılları arasında yapılan yatırımların 1 Ocak 2016 tarihinde başlayacak uygulama dönemi tarife hesaplamalarında dikkate alınması sağlanacak. Yani ilk geçiş dönemi olarak adlandırılan 2006-2010 yılları arasında özelleştirme

öncesinde yapılan yatırımların bedelinin tarife yoluyla tüketicilerden tahsil edilerek şirkete bırakılması sağlanıyor. Maddenin gerekçesinde dağıtım şirketlerinin bu dönemde EPDK tarafından onaylanan limitlerin üzerinde yatırım yaptığı, izin alınmadığı için bu yatırımların tarifelere yansıtılmadığı ileri sürülmektedir. Öncelikle yasal mevzuat gereği EPDK izniyle bu yatırımlar yapılabiliyorsa, bu dağıtım şirketleri nasıl izinsiz yatırım yapmışlardır? Bu eşgüdüm ve planlama sorununa yol açanlar kimlerdir? Kaldı ki bu yatırımlar tahsil edilmemişse bile kamu tarafından yapılmış yatırımlar olup, bu yatırımların yapılmış haliyle dağıtım kuruluşları şirket tarafından satın alınmıştır. Yani bu yatırımlara ilişkin herhangi bir kredi borcu varsa zaten şirketin mali hesaplarında bu borcu görerek ve bilerek dağıtım kuruluşunu o şirket devralmıştır. Dolayısıyla devirler gerçekleştikten sonra ihale koşullarını değiştirecek şekilde geriye dönük olarak şirketlere yeni gelir kapısı açılmaktadır. Yine madde gerekçesinde bu düzenlemenin kapsamına Avrupa Yatırım Bankası ve Dünya Bankası'ndan kredi alınarak yapılan yatırımların da dâhil olduğu ve bu kredilerin de 5 yıl geri ödemesiz olduğu belirtilerek, önümüzdeki dönemde geri ödemesi yapılacak olan bu kredilerin ödenmesinde dağıtım şirketlerinin “mali sürdürülebilirlik” açısından sorun yaşayacakları kaydedilmektedir. Buradan anlaşılan odur ki iktidar, daha yeni satışını yaptığı dağıtım kuruluşlarının borçlarını vatandaşa yıkararak, şirketleri mali iflastan kurtarmaya kalkmaktadır. Serbest piyasa denilen uygulamanın yine vatandaşın cebinden şirketleri kurtarmak olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Madde gerekçesinde Avrupa Yatırım Bankası ve Dünya Bankası kredilerinin geri ödemesi konu edilirken, düzenlemenin sadece bunlarla sınırlı olmadığı da anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kamunun yaptığı ne kadar tutardaki yatırımın tahsil edilmemiş olduğu ve şirketlerin yurttaşlardan ne kadar yatırım harcaması adı altında tahsilat yapacakları da belirsizdir. Avrupa Yatırım Bankası ve Dünya Bankası kredilerine ilişkin de miktar verilmemiştir. Ayrıca bu sözü edilen kredilerin ne kadar zaman süreyle tarifeyle yansıtılarak tahsil edileceği de düzenlenmemektedir. Yani EPDK kararına göre şirketlere istenilirse ödeme zamanı gelmeden dahi yurttaşlardan tahsil etme hakkı verilebileceği anlaşılmaktadır. Örneğin 15 yıl Dünya Bankası kredisinin geri ödemesi varsa, 5 yıl içinde bu kredi miktarını yurttaşlardan tahsil etmelerine izin verilmesi önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Yasayla bir sınırlama dahi yapılmamıştır.

**Zeytinlikler Talana Açılıyor (Madde 3-4 ve 5):** Tasarıda yapılmak istenen düzenleme ile zeytinlik alanların enerji yatırımları başta olmak üzere pek çok amaçla yok edilmesine izin veriliyor. Tasarıya göre her ilde vali başkanlığında, il gıda, tarım ve hayvancılık müdürü tarafından başkan yardımcılığı ve sekreteryaya hizmetleri yürütülecek olan

adı Zeytinlik Sahaları Koruma Kurulu'nun vereceği görüş üzerine Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ya da bakanlığın yetkisini devrettiği valiliklerin izniyle zeytinlik sahaları yok edilecek. Kurul; Orman ve Su İşleri, Çevre ve Şehircilik, Bilim, Sanayi ve Teknoloji ile Maliye bakanlıklarının ildeki üst düzey temsilcileri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı merkez teşkilatından bir üye, ziraat odası, zeytincilik konularında ulusal ölçekte faaliyette bulunan kamu kurumu niteliğine haiz meslek kuruluşları veya sivil toplum kuruluşlarının yerel temsilcilerinden 2 kişi olmak üzere 9 kişiden oluşacak. Kurulun uygun görüşüyle zeytinlik sahaları şu yatırımlara açılacaktır:

“Jeotermal kaynaklı teknolojik sera yatırımları, ilgili bakanlıkça kamu yararı kararı alınmış madencilik faaliyetleri, elektrik üretimine yönelik yatırımlar, petrol ve doğalgaz arama ve işletme faaliyetleri, savunmaya yönelik stratejik yatırımlar, doğal afet sonrası ortaya çıkan geçici yerleşim yeri ihtiyacı, kamu yararı gözetilerek yol, altyapı ve üstyapı faaliyetlerinde bulunulacak yatırımlar.”

### **Nükleer Santral Deyince Akan Sular Duruyor**

Yasayla kurul görüşü ve bakanlık izni dahi aranmaksızın eğer uluslararası anlaşma ile elektrik üretimine yönelik yatırımlar söz konusu ise bu yatırımlarla ilgili her türlü yapılar için zeytinlik alanları yok edilebilecek. Bu maddenin doğrudan nükleer santraller için getirilmek istendiği anlaşılmaktadır. Yalnızca nükleer santral tesisleri değil, nükleer santral yapacak şirketin bina ihtiyacı gibi personel kullanımı için dahi zeytinlik alanların hiçbir izne gerek kalmadan doğrudan kullanıma açılacağı ortaya çıkmaktadır.

Elbette elektrik ve enerji bugün her türlü üretim için temel girdi konumundadır. Ancak bu durum ülkenin doğal kaynaklarının yok edilmesine ve tüketilmesine bir gerekçe olarak kullanılmamalıdır. Üstelik zeytinlikler başta olmak üzere ülkenin doğal ve tarihi güzelliklerini enerji yatırımları ya da imara açan kararların toplumsal fayda esasına dayalı planlamalara değil, bir avuç kişi ya da şirketlerin yalnızca kar hırsına dayalı rant paylaşımına dayandığı pek çok yargı kararıyla gün gibi ortadadır. Getirilmek istenen düzenleme de bu konudaki pervasızlığın yeni bir boyutunu oluşturmaktadır. Elektrik Mühendisleri Odası olarak enerji alanındaki her türlü yatırımın öncelikle vahşi kapitalizm uygulamalarının dışında kamu hizmeti anlayışıyla planlanması ve bu planlamanın tek boyutlu değil, insan ve doğa yaşamını temel alan bir perspektifle çok yönlü olarak yapılması gerekmektedir.

**ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI  
YÖNETİM KURULU  
Haziran 2014**